

Kedudukan

ILMU

Dalam Kesusasteraan

Teori & Praktis

disunting oleh

Ungku Maimunah Mohd. Tahir

Kedudukan
ILMU
Dalam Kesusasteraan
Teori & Praktis

disunting oleh
Ungku Maimunah Mohd. Tahir

INSTITUT ALAM DAN TAMADUN MELAYU (ATMA)
UNIVERSITI KEBANGSAAN MALAYSIA
BANGI • 2010
<http://www.atma.ukm.my/>

Cetakan Pertama / First Printing, 2010
Hak cipta / Copyright Universiti Kebangsaan Malaysia, 2010

Hak cipta terpelihara. Tiada bahagian daripada terbitan ini boleh diterbitkan semula, disimpan untuk pengeluaran atau ditukarkan ke dalam sebarang bentuk atau dengan sebarang alat juga pun, sama ada dengan cara elektronik, gambar serta rakaman dan sebagainya tanpa kebenaran bertulis daripada Institut Alam dan Tamadun Melayu (ATMA) Universiti Kebangsaan Malaysia terlebih dahulu.

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced or transmitted in any form or by any means, electronic or mechanical including photocopy, recording or any information storage and retrieval system, without permission in writing from Institut Alam dan Tamadun Melayu (ATMA) Universiti Kebangsaan Malaysia.

Diterbitkan di Malaysia oleh / Published in Malaysia by
INSTITUT ALAM DAN TAMADUN MELAYU (ATMA)
Universiti Kebangsaan Malaysia
43600 UKM Bangi, Selangor Darul Ehsan, Malaysia
Tel: 03-8921 5520 Faks: 03-8921 3018

Dicetak di Malaysia oleh / Printed in Malaysia by
AMPANG PRESS SDN. BHD.
6, Jalan 6/91, Taman Shamelin Perkasa
Batu 3½ Jalan Cheras
56100 Kuala Lumpur, MALAYSIA
e-mel: ampress@streamyx.com

Perpustakaan Negara Malaysia

Data-Pengkatalogan-dalam-Penerbitan /
Cataloguing-in-Publication Data

Kedudukan ilmu dalam kesusasteraan : teori dan praktis / disunting oleh:

Ungku Maimunah Mohd. Tahir

Mengandungi Indeks

1. Malay literature--Criticism, Textual. 2 Malay literature--History and criticism. I. Ungku Maimunah Mohd. Tahir, 1948-

899.2309

ISBN 978-983-2457-22-0

Kandungan

<i>Penghargaan</i>	vii
Pengenalan <i>Ungku Maimunah Mohd. Tahir</i>	1
BAHAGIAN TEORI	
Sejarah Tradisi Sastera Arab Dan Islam: Fokus Kepada Sastera Sebagai Sumber Ilmu <i>Rahmah Ahmad Osman</i>	19
al-Qur'an, Ilmu, Disiplin Islami Dan Sastera <i>Zulkarnain Mohamed</i>	83
Takrif Dan Pemahaman "Ilmu" Dalam Tradisi Sastera Barat <i>Ungku Maimunah Mohd. Tahir</i>	159
Mengembalikan Peranan Ilmu Yang Benar Dalam Persuratan Melayu <i>Mohd. Affandi Hassan</i>	289
BAHAGIAN PRAKTIS	
Ilmu Dan Penjanaan Ilmu Dalam Novel <i>Melati Kota Bharu</i> Karya A. Kadir Adabi: Satu Bacaan Intelektual <i>Mohd. Zariat Abdul Rani</i>	383

Etnografi Melayu Dalam <i>Rontok Dan Royan</i> Oleh Arena Wati <i>Ruzy Suliza Hashim</i>	445
Sastera Sebagai Wacana Realiti Sosial Dalam Koleksi Cerpen <i>Night And Day</i> Oleh Dina Zaman Dan <i>Heroes And Other Stories</i> Oleh Karim Raslan <i>Washima Che Dan</i>	461
Penyelewengan al-Qur'an Dalam <i>Awlād</i> <i>Ḥāratinā</i> Karya Najīb Maḥfūz <i>Zulkarnain Mohamed</i>	477
Naratif Melayu-Islam Dalam Koleksi Cerpen <i>The Rambutan Orchard</i> Oleh Che Husna Azhari <i>Noritah Omar</i>	497
Mesej Benar Dan Jelas Sebagai Asas Sastera Islam: Analisis Novel <i>Riḥlah Ilā Allāh</i> Karya Najīb al-Kilānī <i>Mohd Shahrizal Nasir</i>	519
Mekanisme Stereotaip Dalam Novel Popular Melayu <i>Ruzy Suliza Hashim</i>	549
<i>Maqāmāt</i> Kesufian Dalam Syair Hamzah Fansuri <i>Ab. Halim Mohamad</i>	563
<i>Biodata Pemakalah</i>	595
<i>Indeks</i>	601

Sejarah Tradisi Sastera Arab Dan Islam: Fokus Kepada Sastera Sebagai Sumber Ilmu

Rahmah Ahmad Osman
Universiti Islam Antarabangsa Malaysia

Pendahuluan

Sastera adalah antara cabang seni yang begitu disenangi, dan boleh dikatakan setiap bangsa di dunia memiliki seni sastera yang tersendiri. Tema dan genre sastera yang bersifat pelbagai memberi petunjuk bahawa seni sastera merupakan sesuatu yang amat luas mencakupi segenap sudut hal berkaitan kehidupan manusia dan alam cakerawala. Dalam konteks Islam, adalah signifikan apabila kesusasteraan menjadi antara perkara yang disebutkan. Malah, terdapat satu surah yang secara khusus dinamakan *al-Shu'arā'* yang bermaksud "Para Penyair". Surah ini, terutamanya empat ayat yang terakhir iaitu ayat 224-227, turun dalam konteks untuk menyangkal tuduhan kaum musyrik Quraysh yang menuduh bahawa al-Qur'an adalah sejenis syair¹ rekaan Rasulullah SAW. Tuduhan ini timbul daripada kecenderungan zaman Jāhiliyah yang sememangnya terkenal dengan penghasilan kehebatan syair-syair mereka.

Merujuk ayat-ayat al-Qur'an *sūrah al-Shu'arā'* ayat 224-227, isi kandungan ayat-ayat ini dengan jelas membezakan antara sasterawan/penyair yang benar dan beramal soleh, dengan sasterawan yang sesat. Kedua-dua golongan ini dibezakan berdasarkan ilmu yang benar yang kemudian diamalkan sebagai amal soleh. Adalah jelas bahawa di sisi Islam, sastera itu mesti bermatlamat, dan matlamat tersebut ialah untuk menyampaikan ilmu yang benar. Sejajar dengan pentingnya penyampaian ilmu sebagai matlamat kesusasteraan di sisi Islam, makalah ini akan membincangkan tentang ilmu dan kesusasteraan. Ini termasuklah pengertian dan martabat ilmu, serta

Kedudukan ILMU Dalam Kesusasteraan Teori & Praktis

Islam dan Barat – dua tradisi penulisan dengan konsep ilmu masing-masing – jelas memainkan peranan penting dalam kegiatan sastra di Malaysia. Kehadiran dua tradisi besar ini mengundang beberapa soalan pokok yang memerlukan penjelasan. Antara yang terpenting: bagaimanakah didamaikan keyakinan Islam yang mentauhidkan Allah SWT itu dengan teori-teori Barat, khususnya yang terkini, yang menolak aspek kerohanian dan kewujudan Ilahi? Adakah tulisan kreatif dan kritikan kita memperlihatkan kepekaan terhadap perkara penting ini; dan jika ya, bagaimanakah kepekaan tersebut diperlihatkan dalam tulisan yang dihasilkan? Atau, adakah perkara ini dianggap tidak relevan dan oleh itu tidak perlu dipertimbangkan dalam penghasilan tulisan? Atau mungkinkah fahaman dan teori Barat ini dimanfaatkan dengan menjadikan Islam sebagai rujukan asas dalam menentukan kesesuaiannya? Bagaimana ini dapat dilaksanakan cuba ditangani dalam buku ini, dengan menjelaskan seberapa terang yang mungkin kedudukan kedua-dua tradisi itu dan sejauh mana kedua-duanya boleh bertemu dalam bidang-bidang dan aspek-aspek tertentu. Buku ini mengajak pembaca memikirkkan dengan mendalam persoalan ini, terutama sekali dalam kalangan ahli akademik, pengkritik sastra dan para sasterawan.

UNGKU MAIMUNAH MOHD. TAHIR, Ph.D. Profesor dan Felo Penyelidik Utama, Institut Alam dan Tamadun Melayu (ATMA), Universiti Kebangsaan Malaysia. Pengkhususan beliau ialah Kritikan Sastra, Teori Sastra, Teori Kritikan dan Sastra Bandingan. Penyelidikan beliau menjurus kepada pemantapan anjakan baru dalam kritikan sastra Melayu, khususnya melalui gagasan Persuratan Baru. Antara penerbitan beliau yang terpenting ialah *Kritikan Sastra Melayu: Antara Cerita Dengan Ilmu* (Bangi: Penerbit UKM, 2007), *Dinamika Pemikiran Sastra Melayu* (Kuala Lumpur: Dewan Bahasa dan Pustaka, 2009) dan bersama Mohd. Affandi Hassan dan Mohd. Zariat Abdul Rani *Gagasan Persuratan Baru: Pengenalan dan Penerapan* (Bangi: ATMA, UKM, 2008).

Institut Alam dan Tamadun Melayu (ATMA)
Universiti Kebangsaan Malaysia,
43600 Bangi, Selangor, Malaysia.
<http://www.atma.ukm.my/>

ISBN 978-963-2457-22-0

9 789832 457220